

CHR. GORM TORTZEN

ANTIK MYTOLOGI

pralede hun over for gudinden Leto og sagde, at hun overgik hende i lykke over børnene. Det tog Leto meget ilde op, og hendes tvillinger Artemis og Apollon blev sendt af sted for at hævne forsmædelsen. Med deres træfsikre pile dræbte tvillingerne alle niobiderne på nær én dreng og én pige. I sin sorg vendte Niobe hjem til sin far Tantalos i Sipylos, og her hørte Zeus hendes bøn og forvandlede hende til en sten, som dag og nat græder over de tabte børn.

Fig. 34. Apollon og Artemis dræber Niobes børn (ca. 470 f.Kr.). Billedudsnittet viser Letos tvillinger, der skånselsløst nedskyder en flygtende niobide (en arm og et ben ses yderst til venstre). Under dem ligger to andre ofre gennemboret af pile.

15 LAIOS, IOKASTE OG ØDIPUS

Efter Amfions død vendte Laios hjem til Theben og overtog magten. Han giftede sig med Iokaste (nogle omtaler hende som Epikaste), en datter af Menoikeus, men et orakelsvar advarede dem om, at

hvis de fik en søn, ville sønnen dræbe sin far og gifte sig med sin mor. Alligevel havde Laios samleje med sin kone, engang hvor han var fuld, og da barnet blev født, gav han en hyrde besked på at sætte det ud, men forinden havde han som en sikkerhedsforanstaltning gennemboret barnets ankler. Selv ville han ikke dræbe barnet.

16 ØDIPUS I KORINTH OG I DELFI

Hyrden satte så barnet ud på Kithaironbjerget, men her blev det fundet af nogle af kong Polybos' hyrder, og de bragte den lille til Korinth og afleverede ham til den barnløse dronning Periboia. Hun blev meget glad for drengen, og da sårene var lægt, kaldte de ham Ødipus, 'Svullenfod', fordi hans fødder havde været ophovnede. Da drengen voksede op og blev meget stærkere end sine jævnaldrende, blev de misundelige og drillede ham med, at han var et hittebarn. Han spurgte så Periboia, men kunne ikke få noget ordentligt svar. Derfor rejste han til Delfi for at spørge, hvem hans rigtige forældre var. Guden svarede ikke direkte, men sagde, at han ikke måtte

vende hjem til sit fædreland, for han ville komme til at dræbe sin far og gå i seng med sin mor. Forfærdet flygtede Ødipus fra Delfi, og da han troede at vide, hvem forældrene var, gik han den stik modsatte vej af Korinth. På vej gennem Fokis mødte han i et snævert pas Laios, der var på vej den modsatte vej. Apollodor nævner ikke, hvorfor Laios var på vej til Delfi, men i Sofokles' version ville han sikre sig, at hans søn virkelig var død som spæd. Under alle omstændigheder dræbte Ødipus både kusk og konge, og Laios' svoger Kreon overtog kongemagten i Theben.

17 ØDIPUS I THEBEN

I Sofokles' dramatiske forkortning af begivenhedsforløbet kommer Ødipus til Theben umiddelbart efter drabet på Laios, hos Apollodor går der nogle år. I hvert fald ramte en stor ulykke Theben, idet Hera sendte Sfinxen, et menneskeædende uhyre med kvindeansigt, løvekrop og slangehale. Sfinxen var (ligesom Kerberos og Geryons hund) barn af monstrene Echidna og Tyfon og havde lært en gåde af muserne: „Hvad er det, som kun har én stemme, og dog er firbenet og tobenet og trebenet?“ (I andre versioner af gåden har væsnet fire ben om morgenen, to om middagen og tre om aftenen). Thebanerne havde fået et orakelsvar om, at de kunne slippe af med Sfinxen, hvis de kunne gætte gåden, og de mødtes ofte for at diskutere, hvad løsningen mon kunne være. Men hver gang de forsøgte, var svaret galt, og Sfinxen snuppede en af dem og åd ham. Mange var gået til på den måde, og til sidst var også Kreons søn Haimon blevet offer for Sfinxen. I sin nød meddelte Kreon nu, at den, der kunne løse gåden, ville få hele kongeriget og Laios' dronning Iokaste som hustru. Ødipus løste gåden: Sfinxen havde talt om mennesket, der som spæd kravler på alle fire, som voksen går på to ben, og som gammel støtter sig til en stok.

Her og flere andre steder afviger Sofokles' version fra Apollodors. Haimon har ingen forbindelse med gåden i Sofokles' dramaer. Han optræder slet ikke i *Kong Ødipus*, men spiller en central rolle i *Antigone*, hvor han ender med at begå selvmord, da hans elskede Antigone bliver dødsdømt af Kreon [7.4]. Det giver ikke mening at diskutere, hvilken af de to versioner der er den 'rigtige'. Begge fortællinger har valgt at sætte trumf på ved at lade Kreon miste det dyrebareste, han har. Det sker blot på forskellige tidspunkter og med forskellige dramatiske formål.

Fig. 35 Ødipus og sfinxen (ca. 400 f.Kr. – vaseren er stærkt restaureret). Ødipus bærer rejsehat, og man må forestille sig, at han netop er ankommet til Theben. Bag ham ses Kreon og hans søster Iokaste. Hun bærer kappen over hovedet som tegn på sorg over sin døde ægtemand, kong Laios. Eller er det Haimon, hun sørger over? Se også fig. 4.

Byen var nu rensat for sin plage, og Ødipus og Iokaste levede lykkeligt og fik sønnerne Eteokles og Polyneikes og døtrene Antigone og Ismene. Da den frygtelige hemmelighed senere kom for en dag, hængte Iokaste sig, og Ødipus blev fordrevet fra byen efter at have stukket sine øjne ud. Han forbandede sine sønner, fordi de så ham blive landsforvist uden at hjælpe eller forsvare ham. Sammen med datteren Antigone kom han til Kolonos lige uden for Athen, hvor der er en helligdom for eumeniderne. Her modtog Athens konge Theseus ham venligt, og her døde han ikke længe efter. Igen er myterne forskelligt udformet; Sofokles lader i *Kong Ødipus* Iokaste begå selvmord, men i Euripides' dramatisering af familietragediens næste akt, *Fønikerinderne*, er hun lyslevende og kan fra sidelinien følge med i sine sønners selvdestruktive kamp om magten, som næste kapitel beskriver.